

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πλαίσιο και Έννοιες ...1
Δραστηριότητες... 2
Κείμενα Εργασίας... 3
Χάρτες και Εικόνες... 4
Σελίδα σημειώσεων... 5

Πώς προέκυψε αυτή η εργασία;

- Η έρευνα και η μελέτη πεδίου που θα πραγματοποιήσουμε βασίζονται στις βιωματικές εκπαιδευτικές πρακτικές του επιστημονικού κλάδου «Ακουστική Οικολογία» (Α.Ο.).
- Η Α.Ο. πρωτεμφανίστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1960 στον Καναδά με εισηγητή το μουσικοσυνθέτη και μουσικοπαιδαγωγό **R. Murray Schafer**. Έκτοτε εξελίχθηκε σε ερευνητικό διεπιστημονικό κλάδο, με τη σύμπραξη όλο και περισσότερων επιστημών
- Στη χώρα μας επιστημονικός φορέας της Α.Ο. είναι η «Ελληνική Εταιρεία Ακουστικής Οικολογίας», της οποίας το 5^ο Συνέδριο, πραγματοποιήθηκε με πριν ένα μήνα στη Μεσσηνία με θέμα «Ήχος, Βίωμα, Εκπαίδευση». Η διοργάνωση το συνεδρίου έγινε από τη Δ.Π.Ε. Μεσσηνίας, στο πλαίσιο του εγκεκριμένου από το ΥΠΠΕΘ και υπό την αιγίδα της UNESCO Εθνικού Επιστημονικού Δικτύου Εκπαίδευσης «Ήχος: Περιβάλλον, Άνθρωπος, Πολιτισμός», το οποίο και συντονίζει (<http://sound.sch.gr>).
- Η Α.Ο. είναι η απαρχή για να «ξανα-ακούσουμε» το ηχητικό μας περιβάλλον, φυσικό ή ανθρωπογενές, ως ένα ενιαίο «ηχητικό τοπίο» (ηχοτοπίο). Η ακρόαση αυτή μας οδηγεί σε γόνιμες αισθητικές και ποιοτικές εκτιμήσεις του περιβάλλοντός μας, αλλά και σε παρεμβάσεις προς όφελος της σχέσης μας με το περιβάλλον και τον Ήχο ως σημαντική παράμετρο της ζωής μας.
- Η μακροχρόνια ευαισθητοποίηση και δραστηριοποίηση του Κ.Τ.Ε. Καλαμάτας σε θέματα Ακουστικής Οικολογίας δίνει το στίγμα της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για τον Ήχο και μαζί με όλα τα σχετικά προγράμματα που έχουν πραγματοποιήσει η Δ.Π.Ε. Μεσσηνίας (Εργαστήριο Βιωματικής Εκπαίδευσης), η Δ.Δ.Ε. Μεσσηνίας σε συνεργασία με πολλούς θεσμικούς φορείς εντάσσονται σε μια καινοτόμο πορεία δραστηριοτήτων για τον «Ήχο στην Εκπαίδευση» τα τελευταία χρόνια στη Μεσσηνία, μέρος των οποίων είναι και η παρούσα έρευνα - μελέτη.

Ποιές έννοιες και πρακτικές θα μου φανούν χρήσιμες;

- Το **ΗΧΟΤΟΠΙΟ** στην Α.Ο. περιλαμβάνει το σύνολο των ήχων σε ένα περιβάλλον (τοπίο) για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, ως μια «σύνθεση» με αισθητική και περιβαλλοντική σημασία. Μπορεί να είναι ένα ηχοτοπίο που ακούμε σε πραγματικό χρόνο ή ηχογραφημένο ή από ανασύνθεση πραγματικών ή και υποθετικών ήχων για ένα συγκεκριμένο περιβάλλον σε μια συγκεκριμένη χρονική συγκυρία με τη διαμεσολάβηση μέσων (media).
- Ο **ΗΧΟΠΕΡΙΠΤΑΤΟΣ** στην Α.Ο. είναι ένας περίπατος μιας ομάδας με κάποιον που τη συντονίζει - φροντίζει, ώστε τα μέλη της απερίσπαστα να ακροώνται-βιώνουν δυναμικά καθώς κινούνται στο ηχοτοπίο. Υπάρχει η δυνατότητα παρέμβασης στον τρόπο ακρόασης «με το αυτί» αλλά και μικρών δραστηριοτήτων κατά την πορεία.
- Οι «**ΔΙΑΦΑΝΕΣ ΣΗΜΑΙΕΣ**» είναι ένα υπό ανάπτυξη εθνικό πρόγραμμα μελέτης ηχοτοπίων από μαθητικές ομάδες, που όταν τεκμηριώσουν ότι μια περιοχή έχει για κάποιο λόγο «προνομιακό ηχητικό περιβάλλον», αναρτούν σε αυτή μια πραγματική και μια ψηφιακή «διάφανη σημαία» (γιατί ο ήχος δεν έχει χρώμα), για γνωρίζουν όλοι και να επωφεληθούν από το βίωμα και την ακρόαση του περιβάλλοντος αυτού.
- Η «**ΗΧΟΑΝΑΣΚΑΦΗ**», όρος που ακούστηκε για πρώτη φορά στο 5^ο Συνέδριο Α.Ο. περιγράφει με συγκεκριμένο τρόπο την ήδη υπάρχουσα πρακτική υποθετικής ανασύνθεσης του παρελθοντικού ηχητικού περιβάλλοντος και βασίζεται σε αρχαιολογικά ευρήματα για τα υλικά, τις δραστηριότητες αλλά και τους ήχους.

Πως κατηγοριοποιούνται οι ήχοι στην Α.Ο.;

- **Ήχοι Υποβάθρου**, είναι οι σταθεροί συνήθως «κομπάρσοι» ήχοι σε δεύτερο πλάνο που τους συνηθίζεις και δεν τους προσέχεις τόσο όσο τους **Ήχους Υποβάθρου ή Επιφάνειας**, που είναι ξεκάθαροι μπροστά μας σε κάθε λεπτομέρεια.
- Παρόλα αυτά οι κατηγοριοποιήσεις πρέπει να είναι σχετικές και να εξυπηρετούν τις ανάγκες μας, χωρίς να θεωρούνται απόλυτες και αναντικατάστατες. Μερικές κατηγοριοποιήσεις που έχουν εφαρμοστεί στην Α.Ο. τροποποιημένες για μας είναι: **Φυσικοί - Ανθρώπινοι - Μηχανικοί ήχοι, Πολιτισμικοί («ήχοι και κοινωνία») - ήχοι «σήματα» και «ησυχία και σιωπή»**. Μια άλλη πιο γενική κατηγοριοποίηση μπορεί να είναι: **Βιολογικοί** (μή ανθρώπινοι) - **Ανθρωπογενείς** (Ανθρωπογενείς βιολογικοί & ανθρωπογενείς μηχανικοί) - **Γεωφυσικοί**. Τέλος σε κάποιες περιπτώσεις κατηγοριοποίησης θορύβων έχουν γίνει κατηγορίες: **Μη ανθρωπογενείς ήχοι** (μέ ή χωρίς ανθρώπινη επιρροή), **Ανθρωπογενείς** (με το σώμα, με το σώμα, με τεχνολογική ενέργεια).

Δραστηριότητα: Ηχοπερίπατος στο Νιόκαστρο της Πύλου

• Ο ηχοπερίπατος ως διαδικασία περιλαμβάνει μια διαδρομή που έχει προ-μελετήσει ο οδηγός, ώστε η ομάδα να μην έχει καμία έγνοια για την πορεία και να είναι απερίσπαστη στην ακρόαση του περιβάλλοντος. Σκοπός είναι να βιωθούν από όλους οι ήχοι και τα ηχητικά συμβάντα ώστε μετά να μπορεί να ακολουθήσει μια συζήτηση. Γ' αυτό είναι σημαντικό η ομάδα να καταφέρει να μην παρεμβαίνει ηχητικά στον περίπατο λόγω π.χ. ένδυσης ή άλλων αντικειμένων που φέρουν τα μέλη της. Κατά την πορεία με την προτροπή του οδηγού γίνονται στάσεις και όλοι - όλες ακολουθούν τις άηχες οδηγίες του όπως έχουν συνεννοηθεί. Μπορεί να ακολουθήσουν παιχνίδια με την ακοή, π.χ. να κλείσουμε τα αυτιά μας ή να ακούσουμε κατευθυντικά με αυτοσχέδιες κατασκευές, σωλήνες, χωνιά, να εστιάσουμε την προσοχή μας σε κάτι που μας καταδεικνύεται κ.λπ. Υπάρχει και η δυνατότητα μικρών παρεμβάσεων στο χώρο που μπορεί να είναι κινητικές, αισθητικο-ακουστικές, πάντα όμως με την προτροπή του οδηγού μας.

Δραστηριότητα: «Ηχοανασκαφή»

• Η ηχοανασκαφή είναι μια προσπάθεια λεκτικής ή τεχνικής ανακατασκευής ενός παρελθόντος ηχοτοπίου, μέσα από πραγματικές μαρτυρίες της αρχαιολογικής έρευνας (ανασκαφή). Ο εισηγητής της (Ξυπόλυτος 2018) προτείνει έναν μεγάλο βαθμό πιστότητας στη διαδικασία με τεκμήρια και επιστημονική μεθοδολογία. Στην περίπτωση μας ακολουθούμε μια περισσότερο εκπαιδευτική διαδικασία που προϋπάρχει μεν ως πρακτική της εκπαίδευσης, αλλά με την αναφορά της «ηχοανασκαφής», μπορούμε να συνδεθούμε καλύτερα με τα διδακτικά αντικείμενα (ιστορία, γλώσσα, κοινωνικές επιστήμες κ.λπ.) και να εισάγουμε στα παιδιά μια κουλτούρα «μεθοδολογίας». Βρίσκουμε, λοιπόν τεκμήρια, όπως λογοτεχνικά έργα, μαρτυρίες, φωτογραφίες, εικόνες, εκθέματα, πληροφορίες που συλλέγουμε στο χώρο του πεδίου κ.λπ. και καλλιεργούμε τη φαντασία, τη δημιουργικότητα, την κριτική σκέψη για να ανασυνθέσουμε τα ηχοτοπία «ρεαλιστικά» και τεκμηριωμένα». Κάνοντας συγκρίσεις ανάμεσα στις εποχές προβαίνουμε σε χρήσιμα συμπεράσματα και παρατηρήσεις για την εξέλιξη των τόπων σε διάφορα επίπεδα.

Δραστηριότητα: Μελέτη «Διάφανης Σημαίας»

• Όταν τα ηχητικά στοιχεία καταδεικνύουν ένα ποιοτικό ηχητικό περιβάλλον σε μια εύλογη χωρική εμβέλεια, στο κέντρο αυτής μπορεί να αναρτηθεί διακριτικά και εύστοχα μια ειδική «σημαία» σήμανσης αξιόλογου ηχητικού περιβάλλοντος.

• Δεδομένου ότι ο ήχος είναι αόρατος, μια «διάφανη σημαία», είναι αυτή που θα μπορούσε να του αντιστοιχεί συμβολικά.

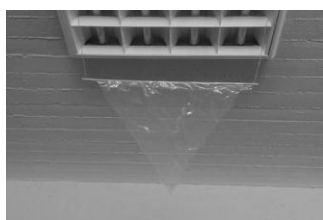
(α) η ύπαρξη χαρακτηριστικών ήχων πολιτισμικής αξίας, π.χ. κωδωνοστάσια, αντικείμενα πολιτισμικής αξίας, που ο ήχος τους ενσωματώνεται στο ηχητικό περιβάλλον κ.λπ.,

(β) η συνολική απήχηση του περιβάλλοντος στην ατομική και συλλογική υγεία, π.χ. ένα ήσυχο ή με αποδεδειγμένα ευεργετικούς ήχους για την υγεία περιβάλλον, η «απήχηση» της κοινωνικής συνύπαρξης, που υποδηλώνει αλληλοσεβασμό και εκτίμηση στην ακοή και τους «ηχητικούς χώρους» των ατόμων,

(γ) η ομαλότητα στις τυχόν φυσιολογικές μεταπτώσεις της έντασης, π.χ. μεταπτώσεις της έντασης λόγω αλλαγής των εποχών, λόγω θεσμικών γιορτών, δρωμένων κ.λπ., επιθυμητών από την κοινότητα,

(δ) η διαχείριση του ηχητικού περιβάλλοντος από την τοπική κοινωνία και τους κινούμενους εντός του, π.χ. ειδικές σημάνσεις για την ηχητική συμπεριφορά, δεοντολογία παρέμβασης στο ηχητικό περιβάλλον, χρήση κατάλληλων υποδομών μέριμνας για τον ήχο και τη διαχείρισή του, επίγνωση και σεβασμός της πολιτισμικής αξίας ενός ηχητικού περιβάλλοντος κ.λπ.,

(ε) η τεκμηρίωση των παραπάνω με δόκιμες μεθοδολογίες της εκπαίδευσης, έρευνα πεδίου, ηχητικές και έντυπες καταγραφές κ.α. που θα πραγματοποιούνται ως εκπαιδευτικές δραστηριότητες συμβάλλοντας στην κριτική και δημιουργική εκπαίδευση των μαθητών/τριών, διαθεματικά και βιωματικά.

Κείμενα και Υλικό Εργασίας

Ιστορικές περιόδους - γεγονότα

- 1573: Κατασκευή από τους Οθωμανούς
- 1715: Ανακατάληψη από τους Τούρκους
- 1821: Κατάληψη από τους Έλληνες επαναστάτες
- 1828: Παράδοση στον Γάλλο Μαιζόν
- 1686: Κατάληψη από τους Ενετούς
- 1770: Πρόσκαιρη κατάληψη από τους Ορλώφ
- 1825: Πολιορκία και εκπόρθση από τον Ιμπράημ
- 1841-1941: Χρήση ως φυλακή

Αποσπάσματα από μυθιστορήματα και άλλες ιστορικές πηγές

«Τις γιορτές, οι καμπάνες των εκκλησιών χτυπούσαν χαρμόσυνα και ο φρούραρχος με τα μέλη της οικογένειάς του και οι άλλοι άρχοντες του κάστρου εκκλησιάζονταν μαζί με τους καστρίσιους. Τις εργάσιμες ημέρες οι καταστηματάρχες άνοιγαν τα εργαστήρια. Οι τεχνίτες, ξυλουργοί, σιδεράδες, πεταλωτές, οπλοποιοί, σαμαρτζήδες άρχιζαν τη δουλειά τους από πολύ πρωί».

«Είχαν έρθει από τα γύρω χωριά, μα κι από τις μακρινές πολιτείες, άλλοι να εκθέσουν την πραμάτεια τους, ζώα, πανικά, φαγώσιμα, εργαλεία, σύνεργα του σπιτιού και άλλοι ν' αγοράσουν. Κοντά το μεσημέρι ο κόσμος είχε περσέψει, μπουχός ανέβαινε η βαβούρα, τροκάνια κουδουνίζανε, μουλάρια χλιμίντριζαν, ο κουρνιαχτός στρουφιζε ανηφορίζοντας τ' αφήλου και θόλωνε την πιπεράτη λιακάδα».

«Ξάφνου, εκεί κάτω από μία γκορτσά όπου ένας έμπορος Ρωμιός διαλαλούσε μονότονα, από το πρωί τα μεταξωτά του, ξεφωνητά ακούγονται, βλαστήμιες, καβγάς ξεσπάει. Τρέχουν οι τριγυρινοί να ιδούν. Ο Ρωμιός είχε πιαστεί μ' έναν άρχοντα Φράγκο, τραβούσανε κι δυο, καθένας από τη μεριά του ένα κομμάτι ύφασμα, και σύγκαιρα, σκυμμένοι από πάνωθε, φτύνανε βρισιές».

« Τρεις μέρες αργότερα στις μικρές ώρες της νύχτας, μια άλλη συνοδεία ξανοιγόταν κατά τα βόρεια. Ήτανε μακριά καβαλαρία, καμιά εικοσαριά αναβάτες και σεργέντες, που βγήκε απ' το κάστρο και κουρνέλιασε μέσα από τους δρόμους της πολιτείας με πεταλόκρουσμα αργό».

«Το μεσημέρι στο φαί απαγόρεψαν να μοιραστεί κρασί, είπανε όμως ότι το βράδυ κάθε άνδρας έχει δικαίωμα σε διπλό κρασοβόλι. Έτσι ούτε τραγούδια ακούστηκαν σήμερα, ούτε χάχανα. Ολάκερο το κάστρο λούφαζε, πού και πού μονάχα έβλεπες κάποιον να περνάει στο λιοπερίχυτο πλακόστρωτο για να γυρίσει το μαγκάνι στο πηγάδι. Έβαλε και ο Ζερβοχέρης τις χύτρες του στη φωτιά για στερνή φορά, μα δεν κάθισε να επιστατήσει ο ίδιος. Τις εμπιστεύτηκε στον παραγιό του και στις δούλες. Αυτός έπιασε να καθαρίζει τα' άρματά του».

«Δεν πρόλαβε ν' αποσώσει. Μια μπρούτζινη μπάλα των εκατόν είκοσι λιβρών ήρθε ψιλοκρεμαστρά κι έδωσα καταμεσίς το φόρο, μέσα στο χορό. Ξέσπασαν οι γυναίκες τις στριγκλιές κι άκουγες βαριές φωνές αντρίκιες. Κι αμέσως τα βογγητά που βγαίνουν μέσα από τις σκόνες. Έγινε κλαμός μεγάλος».

«Ξυπνούν οι Φράγκοι και οι Ρωμιοί και παίρνουν τα' άρματά τους και μεμιάς ρίχνουνε μπόμπες γιομάτες καρφιά και λουμπαρδιές και σαΐτες και γρανάτες, κι οι Τούρκοι ξαφνιασμένοι αμολέρνουν ακρομπουζιές και ντουφεκιές, κι αρχινάει μάχη μανιασμένη».

Πηγές

Καστρολόγος/ Κάστρα της Ελλάδος <<https://www.kastra.eu/castlegr.php?kastro=niokastro>>

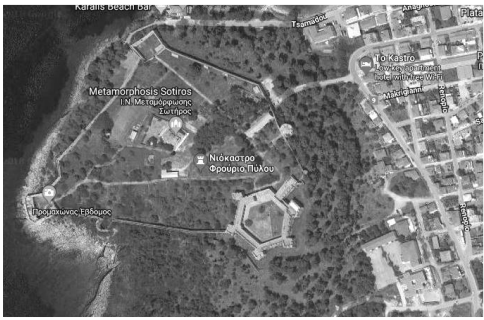
Η ζωή στο κάστρο <<http://kastroentinas.weebly.com/eta-zetaomegaeta-sigmatauomicron-karraalphasigmataurhoomicron.html>>

Πέτσας, Δ.-Θ. (2008). Οι Μαυρόλικοι (πρώτος τόμος). Το χρονικό της Τουρκοκρατίας 1565-1799.

Τερζάκης, Α. (2008). *Η πριγκιπέσα Ιζαμπώ*. Αθήνα: Εστία.

Ξυπόλυτος, Β. (2018). «Ηχοτοπία του Χρόνου»: Το γεωαρχαιολογικό -ηχοτοπικό περιβάλλον της Καλαμάτας στο Ανώτερο Πλειστόκαινο και το προϊστορικό «λιμάνι του Νέστορα». Εισήγηση στο 5ο Συνέδριο Ακουστικής Οικολογίας "Ήχος, Βίωμα, Εκπαίδευση. Καλαμάτα: Δ.Π.Ε. Μεσσηνίας - Ε.Ε.Α.Ο.

Ετμεκτσόγλου, Ι. (2014). Βασική ορολογία Ακουστικής Οικολογίας για παιδιά και Ενήλικες. Κέρκυρα: Ε.Ε.Α.Ο.

Blank lined area for notes or observations.

Φύλλο Εργασίας καταγραφών και παρατηρήσεων: Επάνω: απόψεις από τον αέρα και από το διάστημα για να γίνει κατανοητή η γεωγραφική θέση του Νιόκαστρου. Κάτω: Κάτοψη του δορυφόρου με πλαίσια για καταγραφές ποιοτικές και ποσοτικές (μελέτη για «διάφανη σημαία» και άλλες εφαρμογές.

Blank lined areas within speech bubble callouts for recording observations and data.

